

ISSN 2616-678X

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

BULLETIN

of the L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ФИЛОЛОГИЯ сериясы

Серия **ФИЛОЛОГИЯ**

PHILOLOGY Series

№3 (124) / 2018

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Астана, 2018

Astana, 2018

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	Ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	Ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Бахтикиреева Улданай	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	Ф.ғ.д. проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	Ф.ғ.к., (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, ассос. проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	Ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серікгүл	Ф.ғ.д. проф. (Қазақстан)
Султанов Казбек	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Тәжібаева Сәуле	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	Ф.ғ.к., қауымд. проф. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковский Генрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Сатпаев к-сі, 2, 408 б.

Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген Құрманғалиев Ілияс

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 35 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 12/1, тел.: (7172)709-500

(ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dihan Kamzabekuly**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, assos. Prof (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof (Kazakhstan)
Sultanov Kazbek	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31413)
E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, ассос. проф. (Турция)
Каскабасов Сейит	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Серикгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Султанов Казбек	д.ф.н., проф. (Россия)
Тажибаева Сауле	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	к.ф.н., ассос. проф. (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408

Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.

Периодичность: 4 раза в год

Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

<i>Акбаров А.</i> Шет тілдерін оқыту саясатына қатысты әлеуметтік-мәдени факторлар: Босния мен Герцеговинаның тақырыптық зерттеулері	8
<i>Атанасова С.</i> Шағын аймақтағы «жаһандық ландшафтар»: Велико-Тырноводағы қоғамдық жазбалардың лингвистикалық суреті	17
<i>Бейсембаева Ж.А., Барямова Р.К.</i> Шет тілді оқытуда жаңа технологияларды пайдалану	29
<i>Дюсекенева И.М., Дюсекенев Д.Н.</i> Этномәдени деталь мәселесі орайында	39
<i>Каженова М.М., Жусупова Р.Ф.</i> Оқу үдерісіне жаңа технологияларды енгізу	46
<i>Шарипова М.К., Жанзақова Г.З.</i> Аударма - тіларалық және мәдениетаралық қарым-қатынас құралы	52
<i>Тәжібаева С.Ж., Невская И.А., Мүтәлі А.К., Қадысқызы А.</i> Қытайда қазақ тілінің қолданылуы: мәселелер мен зерттеу перспективалары	59
<i>Байбек А.К.</i> Біржан сал – Арқа ән дәстүрінің көрнекті өкілі	69
<i>Бескемер А.</i> Көркем мәтінді аудару және түсіну: барабарлықтың өлшемшарты	81
<i>Мухамед Абдо Д.</i> Жауынгер-әйел тақырыбы (Б. Васильевтің «А зори здесь тихие» повесі бойынша)	88
<i>Дүйсекова К.К., Габдулина А.К.</i> Қазақ және қытай тілдеріндегі метафоралардың ерекшеліктері	98
<i>Дүйсенгазы С.</i> Қазақ-қырғыз айтыс өнеріндегі ортақ мұрат	109
<i>Жақыпов Ж.А., Догдырбай А.</i> Фольклорлық жанрлар мәтінінің бастапқы және аяққы шендері	116
<i>Жұмағұлов С.Б.</i> Ақын Сәбит Дөнентайұлының мысал өлеңдері	128
<i>Қоңыратбаева Ж.М.</i> Әлемнің мәдени бейнесіндегі Шығыс және Батыс кеңістігі (лингвомәдениеттанымдық тәжірибе)	135
<i>Мурсалимова Г.А., Еділбаев Б.А.</i> Анимация өнерін зерттеудің теориялық - әдіснамалық аспектілері	149
<i>Мырзаханов Т.А.</i> Ағылшынның қаржы және экономикалық метафораларын аударудағы лингвомәдениеттанудың қырлары	157
<i>Нұрахметов Е.Н., Наралиева А.А.</i> Қазақ, ағылшын, неміс сөйлеу тіліндегі гендерлік ерекшеліктер	169
<i>Сүйінова Г.С.</i> Қалалық бірегейліктің урбонимикондағы көрінісі	177
<i>Сұлтанбекова С.А.</i> Неміс тіліндегі аффиксті жаңа мағыналы туынды сөздердің прагматикалық аспектілері	185
<i>Шаймердинова Н.Г., Жиёмбай Б.С., Жиёмбаева Г.Т.</i> Армян-қыпшақ ескерткіштеріндегі есім сөз таптарының жалпы сипаты	192
Мақаланы рәсімдеу үлгісі	204

Contents

<i>Akbarov A.</i> Socio-Cultural Factors Involved in the Foreign Language Teaching Policy: Case Study of Bosnia and Herzegovina	8
<i>Atanassova S.</i> «Global Landscapes» in Small Places: the Linguistic Picture behind the Public Inscriptions in Veliko Turnovo	17
<i>Beisembayeva Zh.A., Baryamova R.K.</i> The use of Technologies for Foreign Language Teaching	29
<i>Dyussekeneva I.M., Dyussekenev D.N.</i> To the Problem of Ethnocultural Detail	39
<i>Kazhenova M.M., Zhussupova R.F.</i> Integrating new Technologies into Curriculum	46
<i>Sharipova M.K., Zhanzakova G.Z.</i> Translation as a Tool for Interlingual Communication	52
<i>Tazhibayeva S.Zh., Nevskaya I.A., Mutali A.K., Kadyskyzy A.</i> Kazakh Language as Spoken in China: Problems and Research Perspectives	59
<i>Baibek A.K.</i> Birzhan Sal – outstanding representative of the singing tradition of Sary-Arka	69
<i>Beskemer A.</i> Translation and Interpretation of Literary Text: Equivalence Criteria	81
<i>Dina Mohamed Abdo</i> The Theme of a Female Militant (on the Material of B. Vasilyev's Novel «The Dawns Here Are Quiet»).....	88
<i>Duysekova K.K., Gabdulina A.K.</i> Peculiarities of Kazakh and Chinese Metaphors	98
<i>Duysengazy S.</i> Commonalty of ideo in Kazakh-Kyrgyz Aitys	109
<i>Zhakupov Zh.A., Dogdyrbai A.</i> Initial and Final Positions of the Text of Folklore Genres	116
<i>Zhumagulov S.B.</i> Fables of the Poet Sabit Donentayuly	128
<i>Konyratbayeva Zh.M.</i> East and West Space in the Cultural Picture of the World (Linguocultural Experiment)	135
<i>Mursalimova G.A., Edilbayev B.</i> Theoretical and Methodological aspects of Animation Art	149
<i>Myrzakhanov T.A.</i> Lingual and Cultural Aspects of Translation of Metaphors in Financial and Economic Discourse	157
<i>Nurakhmetov E.N., Naraliyeva A.A.</i> Gender features of oral speech in the Kazakh, English and German languages	169
<i>Suynova G. S.</i> On Representation of Urban Identification in the System of Urbonyms	177
<i>Sultanbekova S.A.</i> Pragmatic Aspects of New Affixal Derivatives of the German Language	185
<i>Shaymerdinova N.G., Zhiyembay B.S., Zhiyembayeva G.T.</i> General characteristics of the nominal parts of speech in the Armenian-Kypchak monuments	192
Template	206

Содержание

<i>Акбаров А.</i> Социально-культурные факторы, связанные с политикой преподавания иностранного языка: тематическое исследование Боснии и Герцеговины	8
<i>Атанасова С.</i> «Глобальные ландшафты» в малых пространствах: лингвистическая картина за публичными надписями Велико-Тырново	17
<i>Бейсембаева Ж.А., Барямова Р.К.</i> Использование современных технологий в преподавании иностранных языков	29
<i>Дюсекенева И.М., Дюсекенев Д.Н.</i> К проблеме этнокультурных деталей	39
<i>Каженова М.М., Жусупова Р.Ф.</i> Интеграция новых технологий в учебном процессе	46
<i>Шарипова М.К., Жанзакова Г.З.</i> Перевод как инструмент межъязыковой и межкультурной коммуникации	52
<i>Тажиббаева С.Ж., И.А. Невская, Мутали А.К., Кадыскызы А.</i> Функционирование казахского языка в Китае: проблемы и перспективы исследования	59
<i>Байбек А.К.</i> Біржан сал – выдающийся представитель песенной традиции Сары-Арки	69
<i>Бескемер А.</i> Перевод и интерпретация художественного текста: критерии эквивалентности	81
<i>Мухамед Абдо Д.</i> Тема женщины-бойца (на материале повести Б. Васильева «А зори здесь тихие»)	88
<i>Дуйсекова К.К., Габдулина А.К.</i> Особенности казахских и китайских метафор	98
<i>Дуйсенгазы С.</i> Общность идей в казахско-кыргызских айтысах	109
<i>Жакупов Ж.А., Догдырбай А.</i> Начальная и конечная позиции текста жанров фольклора	116
<i>Жумагулов С.Б.</i> Басни поэта Сабита Донентайулы	128
<i>Коныратбаева Ж.М.</i> Пространство Восток и Запад в культурной картине мира (лингвокультурологический эксперимент)	135
<i>Мурсалимова Г.А., Едильбаев Б.</i> Теоретические и методологические аспекты анимационного искусства	149
<i>Мырзаханов Т.А.</i> Лингвокультурологические аспекты перевода метафор англоязычного финансово-экономического дискурса	157
<i>Нурахметов Е.Н., Наралиева А.А.</i> Гендерные особенности устной речи казахского, английского и немецкого языков	169
<i>Суюнова Г.С.</i> Об отражении городской идентичности в урбонимиконе	177
<i>Султанбекова С.А.</i> Прагматические аспекты новых аффиксальных дериватов немецкого языка	185
<i>Шаймердинова Н.Г., Жиёмбай Б.С., Жиёмбаева Г.Т.</i> Общая характеристика именных частей речи в армяно-кыпчакских памятниках	192
Образец оформления статьи	208

ГРНТИ 18.67.45

Г.А. Мурсалимова, Б. Еділбаев

Т. Жүргенов ат. Қазақ ұлттық өнер академиясы, Алматы, Қазақстан

Анимация өнерін зерттеудің теориялық-әдіснамалық аспектілері

Аңдатпа. Мақалада заманауи қазақ анимацияның негізгі көркемдік тенденциясын анықтау үшін, әлемдік контекстегі анимация өнері туралы шетелдік, ресейлік және отандық кинотанушылар, мәдениеттанушылар мен зерттеушілердің еңбектері сараланған.

Осы бағыттағы мемлекеттік стратегиялық іс қимылдарды жүзеге асыратын кілттің бірі – анимация өнері. Осы өнер түрінің қашан және қайдан пайда болғанын генезесін зерттеу, ғылыми сараптамадан өткізу, оның айналасындағы ғылыми терминдермен категорияларын анықтау, осы мәселенің теориялық және әдіснамалық бастауларын белгілеуге көмектеседі.

Зерттеушілер «анимация» және «мультипликация» деген түсініктердің аясында теориялық зерттеулерді сараптай отырып, «анимация өнерінің шығармасы» деген өзіндік терминді ұсынады. Авторлар көптеген өнертанушылар, киносыншылар мен мәдениеттанушылардың зерттеу жұмыстарындағы «анимация» түсінігін саралау арқылы, негізгі категорияларды бөліп көрсетеді.

Мақалада анимация өнерін зерттеудің теориялық-әдіснамалық аспектілеріне жапы шолу жасалып, қалыптасу тарихи бастаулары қарастырылған.

Түйін сөздер: қазақ анимациясы, көркемдік тенденциялар, өнер мен білім, мультипликация, анимация өнерінің зерттелуі.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2018-124-3-149-156>

Кіріспе. Қазақ халқының сан ғасырлық рухани мұраларының қалыптасуы барысында пайда болған қазақ анимация өнерінің қайнар бастауларын мәдениеттанулық, нақтырақ айтсақ, өнертанулық тұрғыдан зерттеудің өзектілігі бірнеше мәдени факторлармен және Қазақстан Республикасының қабылдаған мәдени даму бағдарламаларымен үндесіп жатқан өркениеттік үрдістермен айқындалады.

Қазіргі тәуелсіз мемлекетімізді одан әрі қарай нығайту мақсатында іске асырылып жатқан рухани шараларға қатысты ұлттық өнер мен мәдениеттің өркендеуіне қолайлы жағдайлар қалыптасып, айқын жол ашылды.

Мақсаты мен міндеті. Өнер туындыларынан бастау алған мәдени дәстүрлерге қашан да әлеуметтік қайта жаңғырудың қайнар көзі болады. Өзінің тарихи-мәдени қайнарларына қайта оралу мәдени мұраны жандандыру – бұл позитивті үрдіс екені сөзсіз ақиқат. Осы бастаулар негізінде жас ұрпақ тәрбиелеу, олардың сана-сезіміне анимация өнері арқылы ұлттық құндылықтар мен дәстүрлерді кеңінен беру өте өзекті мәселе болып табылады. Себебі жас ұрпаққа көңіл бөлу мемлекетіміздің болашағы үшін қызмет етудің басты құрамдас бөлігі екені даусыз ақиқат. Бұл туралы халық даналығы, «Егер жас ұрпағым деген ел болмаса, онда елім деген жас ұрпақ қайдан пайда болмақ» - дегендей біздің қазіргі егемендігімізді нығайтудың басты кілттерінің бірі – ұрпақ тәрбиесі болмақ.

Осы бағыттағы мемлекеттік стратегиялық іс қимылдарды жүзеге асыратын кілттің бірі – анимация өнері болып есептеледі. Осы өнер түрінің қашан және қайдан пайда болғанын генезесін зерттеу, ғылыми сараптамадан өткізу, оның айналасындағы ғылыми терминдермен категорияларын анықтау, осы мәселенің теориялық және әдіснамалық бастауларын белгілеуге көмектеседі. Әлемдік өнердің алдыңғы қатарларындағы өркениетті елдердің мәдениеті өнерінде пайда болып, кейіннен Кеңес Одағы кезінде қазақ халқына жеткен бұл өнердің, қазақ еліндегі көптеген ерекшеліктерімен өзге өркениеттегі елдердегідей жалпы белгілері де бар. Әрине әрбір ғылымның өзінің пәнін зерттегенде қолданатын арнайы әдіс-тәсілдері мен ерекшеліктері бар. Мысалы, әдебиет сөздің құдіретінің арқасын-

да барлық шығармашылықты қамтитын өнер ретінде белгілі. Ал, музыка тек адам баласының дауысымен ғана емес, әр түрлі тембрдегі табиғи әрі техникалық тұрғыда жасалған дыбыстармен тығыз байланыста болады. Сәулет өнері мен қолөнердің өзі кең ауқымды алып жатқан материалдық дүниелер мен заттардың қосындысынан құралған адами қажеттіліктерді өтейтін бірден-бір күрделі әрі көпжақты өнердің бірегейі. Әрбір өнер түрі өзіндік ерекшелігі мен қайталанбас қасиетке ие, себебі олар адамның рухани болмысының әртүрлі қырларын ашуға бағытталған.

Тақырыптың зерттелуі. Әлемдік мәдениеттерде өнердің шығармашылық бастауларын зерттеген ғұламалар 19-шы ғасырдан бастап, өз дәуірін барынша қамтыған Гегель, Шеллинг, Вагнер, Скрябиндердің еңбектері өнер түрлерінің әрқайсысының пайда болуы мен дамуы, өміршең қажеттілігінің өзіндік себептері бар екендігін эстетикалық ойларында дәлелді түрде айтады. Әлемдік көркемдік мәдениеттің қалыптасу жолында өнер түрлері ылғи да өзгеріске ұшырап, әр қилы тенденцияларды тудырып отырды. Көне заманғы синкреттік өнер түрлерінен, тарихи даму барысында синтездік өнер түрлері қалыптасып шықты. Сондай-ақ олар әрдайым өзгеру, жетілу, даму үстінде.

Әлемдік мәдениеттегі ең жас өнер – кино өнері бүгіндері адам өмірінде өзіндік алар орны үшін аянбай күресіп келеді. Қоғамда басқа өнер түрлерімен қатар аталып, түпкі тамыры көпғасырлық көркемдік мәдениетпен тығыз байланыста екенін ұқтырып, өзін солардың жалғасы, адамзат өміріндегі рухани құрал ретінде мойындатып отыр, әрі өскелең ұрпақ санасын билеуде өте айқын табыстарға жетуде.

Көтерілген мәселенің өзектілігі. Әйгілі кино тарихшы, ірі теоретик Зигфрид Кракауэр: «Өзінің ширек ғасырлық өмір сүру кезеңінде кино ғажайып жемісті жолды бастан кешірді. Ғажап суреттердің қозғалыстары дәуренінен синтетикалық – дыбыстық, түрлі-түсті, көлемді, кең экранды қойылым жасайтын, әрі адамның мінез-құлқының тереңіне бойлайтын сыртқы қозғалыстарды жазып алумен қатар, тарихи оқиғалардың табиғаты мен күрделі әлеуметтік құбылыстар шеңберіне дейін ене білді. Кинодағы көркемдік мүмкіндіктердің дамуы мен баю жолы әлі де біте қойған жоқ. Экран өз келбетін суреткердің еркі бойынша өзгертуге, телевизия болса киноға өзінің шексіз көпшіліктігін және еңсерілмеген шығармашылық мүмкіншіліктерін әкелуге дайындалу үстінде. Сондықтан кино өнер туындысын өмірге әкелетін суреткерлермен бірге, спецификасы, мән-мағынасы мен перспективасын тарататын теоретиктердің алдында жаңа мәселелерді алға тартады», - деп жазғандай, киномен бірге анимация өнері де дамудың сатыларын еңсеріп, өзіндік орнын жоғалтпай келеді», тіпті қоғамдық сана модернизациясында да өзінің жас ұрпаққа тигізер әсерлерін үдете түсуде [1, 3 б.].

Ал бірақ анимация ұзақ уақыт бойы жүйелі теориялық зерттеу нысанына айнала алмады. Тіпті «анимация» түсінігінің өзі 60-шы жылдардың орта шеніне дейін белгілі бір нақты анықтамаға ие емес еді. XX ғасырдың бірінші жартысында анимацияның әртүрлі белгілерін негізге алған және оны түбегейлі зерттеу барысына негізделіп сүйенген көптеген дифинициялар пайда болды.

Зерттелуге нысана болған мәселенің талқылануы. Көп жылдық талқылаулар барысында қалыптасқан «АНИМАЦИЯ» ұғымы өзінің ең ақырғы нұсқасын 1980 жылдың маусымында ұсынды. Ол АСИФАЗ жарғысына енгізіліп, ресми түрде бекітіліп, онда қазір «Анимацияның заманауи түсінігі бейнені бірізді түсіру әдісімен – кадрдан кадрға – техникалық әдістер мен әртүрлі материалдарды пайдалана отырып қозғалыс иллюзиясын жасаудан тұрады» деп жазылған.

Ұзақ жылдар бойы анимация мағынасының астарында кадрлық әдіспен түсірілген суреттеп салынған немесе қуыршақтық фильмдер қолданылды. Отандық кинотану саласында алғашқылардың бірі болып анимация ұғымын талқылаған кеңестік анимация пионері А. Бушкин болды.

Ол мультипликация дегеніміз – бұл «жекелеген кадрларға бөлінген қозғалыстарды фиксациялау – басқаша айтқанда – кадр-түсірілім» дейді. А.Птушко [2] да анимацияғы кадр-түсірілім деп анықтама берген болатын. «Эрекет етуші кейіпкерлер бейнесі (адамдар және жануарлар) жанды суретпен немесе көлемді қуыршақтармен алмастырылып, ал шынайы табиғат келбеті макетпен немесе кескінді табиғат бейнесімен алмастырылса – мультипликация деп аталады». Әрі қарай: «тәжірибеде «мультипликацияны» (айқындап белгілеу – Н.К.) әлде-қандай қозғалысқа жіктелген оның құрамдас элементтерін аппарат тұтқасын бір бұрау арқылы жеке бір кадр жасайтын (жеке фото сурет) пленкаға суретке түсіру деп түсінеді». Іс жүзінде анимацияны бұлайша түсіну фотографиялық кино үшін де анимация үшін де негізге аларлық фототүсірілім қағидасын біртұтас етті. Бірақ, заманауи жағдайда пленка тек ақпаратты тасымалдаушы мүмкіндік болып табылады, мұндай жағдайда анимациялық фильм жасау барысы материалды фотографиялық тұрғыда фиксациялау әдісімен мүлде байланысты болмауы мүмкін.

Анимация туындыларын зерттеу күрделілігі оның әртүрлі пішіндер, түрлер мен бағыттардың тұтастай конгломератын ұсынуымен негізделеді. Анимациялық туынды өз табиғатында синтетикалық. Онда бейнелеу өнерінің, әдебиеттің, театр мен музыканың, актерлік шеберліктің элементтері бір арнада тоғысады. Мәнерлеуші құралдардың сан алуандығы, олардың кездейсоқ әрі ерекше үйлесімі анимациялық туындының әртүрлі синтетикалық пішіндерін тудырады.

Е.А. Попов 2011-ші жылы «анимация» және «мультипликация» деген түсініктердің аясында теориялық зерттеулерді сараптай отырып, «анимация өнерінің шығармасы» деген өзіндік терминді ұсынады. «Әдебиеттерде анимация және мультипликация сөздерінің синонимдес қате түсінікті туындататынын баса айтқан автор екеуінің екі түрлі мағынаға ие екенін атайды [3].

Автордың анимация түсінігіне нақты анықтамалар беруі заңды. Ол дәлелді пайымдар келтіреді. Ол, көптеген өнертанушылар, киносыншылар мен мәдениеттанушылардың зерттеу жұмыстарындағы «анимация» түсінігін саралау арқылы, келесі негізгі категорияларды бөліп көрсетеді:

- техникалық құрамы бойынша (мультипликация);
- көрермен қабылдауының психофизиологиялық аспектісі бойынша;
- түрлі өнер түрлеріне жататындығы бойынша;
- анимацияны оның жасаушы авторларының анықтамалары бойынша;
- анимациялық бейнені жасайтын құралдары бойынша (қозғалыс, уақыт, кеңістік т.б.);
- құраушы анықтамалар (белгілі адамдардың көзқарастары);
- әлеуметтану мен педагогика салаларына керек-жарағы бойынша (анимацияның рекреационды, туристік және ойын-сауық іс-шараларына)».

Сонымен, жоғарыда келтірілген пайымдаулар нәтижесінде зерттеуші «анимацияны алуан түрлі техника мен мәнерлеу құралдарының көмегімен «жандану», «жандардың бейнелерге үлестірілуі сияқты жасанды жасалған айрықша аудиовизуалды өнерлердің категориясына жататын көркемдік шығармашылықтың түрі»,- деп атайды. Бұл анықтама анимацияның жан-жақты әмбебап өнер екендігін айшықтайды, оның айшықты белгілерін көрсетуде.

Мультипликация өнерінің қалыптасуы мен дамуына Т.Эдисон, Э.Коль, Э.Рейно, Ж.Плато, У.Дисней сынды тұлғалар көп еңбек сіңірді. Бұл бастапқы кезеңдерді қамтыған суреткерлер болса, кейінгі анимация өнерінің даңғыл жолын жаңаша жаңғыртқан Иржи Трнка, Г.Тырлова, К.Земан, Б.Пояр, И.Брдечк, Д.Вукотич, Т.Диновтар еді. Ал, Ю.Норштейн [4], А.Хржановский, Ф.Хитрук, Э.Назаров сынды үздік мультипликаторлардың еңбегі мен шығармашылығы әлемге танылды, әрі бұл өнер түрін ерекше жаңа деңгейге көтерді.

Мультипликация уақыт сарынымен «анимация» деген жаңа атауға ие болды. Мультипликация сөзі латын тілінен аударғанда «көбейту» деген мағынаны білдірсе, ани-

мация сөзі, анима – жан, жандандыру деген мағынаға ие. Басқаша айтқанда, техникалық тұрғыда көбейтушіден, аниматор жаңа әлем жасап, соны жандандыратын, жан бітіруші маман иесі. Осында, белгілі мультипликатор Ф.Хитруктың: «Мультипликация – кішкентай құдай секілді», - деген қанатты сөзінің мағынасы айқындалады. Дегенмен, бүгіндері мультипликация, яғни анимацияның көркемдік табиғаты мен өзіндік ерекшеліктері төңірегіндегі ғылыми пікірталастар толастаған жоқ, олар әртүрлі аспектілерде көрініс табуда [5].

Бұл өнердің кинематографиямен ұқсастықтарын, тіпті бейнелеу өнерімен байланысын кинотанушылар мен теоретик ғалымдар жаңаша көзқарастар тұрғысынан сарапқа салуда және ерекше белгілерін ашып көрсетуде.

А.Ф. Лалетинаның көзқарасы бойынша, «мультфильм – заманауи мәдениеттің айнасы. Басқа өнер түрлері секілді, мультфильмдер өркениеттің әлдеқандай құндылықтарын паш етеді: мысал үшін, мультфильмдерді топтарға бөліп көрсетуге болады (кеңестік кезеңдегі мультфильмдер, заманауи батыс және Ресейдің мультфильдері, жапон мультфильмдері). Сондықтан, мультфильм, сөзсіз, сол өзі жарық көрген уақыт пен қоғамның құндылықтарын сипаттайды. Дегенмен, мультфильм – мәдениеттің құралы ғана емес, бұл өсіп келе жатқан ұрпақтың мәдениетін құрушы мәдениеттің белсенді құралы» [6, 143 б.] болды деген пікірімен келісе отырып мультипликацияның, қазіргі таңда бүкіл әлемдік атаумен анимация ретінде анимациялық фильмдер заманауи қоғамдық өмірдің бөлінбейтін бөлшегі болып отыр. Аталмыш өнердің тұңғыш пайда болған уақытынан бері әр қилы даму кезеңдері мен тарихы қарапайым аудитория үшін ғана емес, мәдениеттанушы ғалымдар, кинотанушылар мен сыншылар тарапынан аса үлкен қызығушылыққа ие болып келеді. Жиырмамыншы ғасырдың басында психологтар қоғамдық өзгерістер мен мәселелердің анимациялық фильмдердің көмегімен жеңіл қабылданатындығын ғылыми тұрғыда дәлелдеді. Сондықта да бұл әдістер келешекте зор қолданбалық маңызға ие екендігін тура айтуымыз керек.

Жас жеткіншектің ата-аналары, педагогтар мен психологтар заманауи шетелдік мультфильмдердің қауіптілігі мен балалар психикасының қалыптасу жолындағы әсері жайында көп толғанады. Шетелдік немесе отандық мультфильмдердің пайдасы мен зиянын ажырата алмай жатады. Алайда, психологтар заманауи мультфильмдердің берер нәтижелерін бөліп қарастырады, көптеген қырларын айқара ашып берді, заңдылық процестерін және детерминанттық байланыстарын көрсетті.

Бірінші - агрессиялық тәртіптің мотивациясы. Мультфильмдердегі басты кейіпкерлер аса қатігездігімен көзге түсіп, айналасындағыларды жоюды, өлтіруді көздейді. Осындай қатігез сахналар көрермен санасында қайталанып көрсетіле берсе, олардың агрессиялық тәртіптегі моделін қалыптастырады.

Екінші - балалардың зомбиға айналуы. Сөйлеу мәнерінің докторы Салли Вордтың айтуынша, соңғы жылдары көру ақпаратын ғана қабылдайтын балалардың саны көбейді. Мектепте визуальді қабылдауды вербальді қабылдауға алмастыруда қиыншылыққа тап болады. Олардың бір бірімен қарым қатынасы мен араласуы да күрделене түседі.

Үшінші - мультфильмдердегі махаббат пен эротика. Шетелдік мультфильмдерде махаббат тақырыбы, кейіпкерлердің арасындағы қарым қатынас ашық көрсетіледі. Мұндай сәттер белгілі «Шрек» фильмінде жиі қайталанатын. Психологтардың пікірінше, мұндай жағдайлар балаға барлық жағынан кері әсер етіп қоймай, соған итермелеуге әкеліп соғады. Төртінші – мультфильмдердегі ана, әйел, ер адамның бейнелері. Бұл бейнелердің барлығы өзінің қадір қасиетін жоғалтып, бұрын соңды болмаған жағдайда сипатталады. Осындай дүниелер көрерменнің санасында тез жатталып, гипнозды түрде әсер береді, кейде ойламай автоматты түрде іс-әрекетке жетелейді.

Ал енді, педагогика ғылымы болса, кинематографтың, оның ішінде анимациялық фильмдердің жас жеткіншектердің жеке тұлға болып қалыптасуында, шындықты қабыл-

дап, таным түсінігін саралау мен ойлау қабілетін дамытып қана қоймай, өзіндік пікірін ашық білдіру сияқты қасиеттерді сіңіруде назардан қалмайтындығын баса айтады, тәрбиелік мәніне ерекше көңіл қояды.

Бұл бағыттан қарағанда, А.Ю.Шаханская: «Медианың масштабты түрде адамдар өміріне деген әсері күн санап өсіп келеді. Заманауи ақпараттық қоғамда бізге әр жағынан әсер ететін үлкен ағымдағы ақпараттармен бетпе-бет келуге мәжбүрміз. Адам баласы балалық шағынан бастап ақпараттық кеңістікке бой ұсынған. Бала мектепке баратын сәтінен-ақ ол визуалды (фото баспа), аудио (дыбыстық), аудиовизуалды (кино, видео, теледидар) медиа түрлерімен таныс. Жас ерекшелігіне қарай балалар оның әр түріне әуестік танытады», -деп жазады» [7, 286 б.]. Яғни, автор балаларды күнделікті бұқаралық ақпараттардың әсерінен теріс пікірлер қалыптастыруынан қорғау мәселесін, немесе мультипликациялық фильмдердің кіші жастағы балаларға деген әсерін бірнеше аспектіде қарастырады.

Ал, Е.С.Щуклина бала тәрбиесіндегі заманауи мультипликацияның рөлін екі көзқараста қарастырады. Біріншіден, «мультипликациялық фильмдер баланың жақсы не жаман дүниелер жүйесін танытып, пайдасын әкелсе; екіншіден, олар моральдік негізгі қағидалардың шекарасынан асып кетеді. Осындай бағытта, мультфильмдердің балалардың психикасына деген әсерін О.Козачек, О.Воронина, М.Медведева, Н.Гришеева, В.Абраменко, А. Богатырева сынды зерттеушілер кеңінен қарастырған. Сондай-ақ, Д. Андрющенко, Н.Маркованың көзқарастары да әріптесі А.Бандура, А.Орловтың пайымдарымен ұқсас» [8].

Қазіргі мультфильмдердің тәрбиелік мәдениет тудырушы белсенділігін шартты түрде келесі үш топқа бөлуге болады: әлем жайындағы қарапайым білімдер; жаңа сөздер мен ағымдар; адамдар арасындағы қарым қатынастар моделі; адамдардың құндылықтары, эстетикалық компонент. Мультфильмдер балаға жалпыадамзаттық тәжірибе, мәдениет, дәстүрлер мен халықтың тарихын қол жетімді етеді, сонымен қатар ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды жас ұрпақтың санасына сіңіруге жол ашады.

Мультфильмнің қандай мәдени құндылықтарды паш ететіндігін түсіну үшін, оның жасаушылары қандай мақсаттарды көздейтіндігін ұғу қажет. Мысал үшін, Кеңес Одағы кезінде, мультфильмдердің тапсырыс берушілері мемлекеттің өзі болатын. Және ол азаматтарды өзіндік қасиеттерімен тәрбиелеуді мақсат тұтты. Кеңестік мультипликаторлар мультипликациялық киноны саяси белсенді өнер деп ұғынды. Ал, қазіргі жағдайда, мультфильм шығарушылардың мақсаттары қалып қойды. Бұл мақсаттардың тәрбиелік мәнінен гөрі, ең маңызды мақсаты – мультфильмнің нышанын білдіретін тауарлар мен дисктер сатылымы мен прокаттан, жарнамадан түскен пайда басым, сондықтан бұл екі кезеңнің мақсаты екі түрлі болмақ, әрине бір-біріне ұқсас емес нәтиже бермек.

Кеңестік мультипликация зерттеушісі, киносыншы С.Асенин «Волшебники экрана» еңбегінде: «Мультипликация – ең жас, сонымен бірге көне өнер. Және мұндағы негізгі нәрсе, әрине, тарихшылар жиі айтатындай, киноның пайда болуына дейін Ньютон ашқан түрлі суреттер бірлігінің мультипликациялық әдісі емес. Ең маңыздысы, мультипликацияның бейнелік қатары мен көркемдік күші ең алдымен қозғалыстың мәнерлілігіне, метафорасы мен гиперболасына, символикасы мен бейнелік келбетіне әсер етіп, соған сай «масштабты» түрленуі, бар болмысындағы түрлері мен белгілері басым түсіп, халық шығармашылығының шынайы дәстүрі мен біздің көзқарасымыздағы көпқасырлық тәжірибесімен тығыз байланысты», -деп жазады [8, 9 б.]. Зерттеушінің бұл ойлары зерттеу мәселеміздің түпкі мазмұнын айқын көрсетіп тұр.

Қазіргі әлемге белгілі режиссер, аниматор Ю.Норштейн анимация өнеріне арнаған «Снег на траве» атты еңбегінде: «Кем дегенде мультипликация мен үшін – кинематограф. Оны анимациямен суретті пленкаға түсіру мен пленканы проектор арқылы айналдыру, таза химиялық және таза оптикалық әдісі байланыстырады... Кездейсоқтық, ой қиялы көп болса, мультипликация үшін ең кереметі осында. Мультипликация – бұл пленкаға орналасқан сана

мен сезімнің құпиясы... Сезімдер табиғи материяны қиялға айналдырып, содан көрініс береді, - бұл кез-келген шығармашылықтың міндетті шарты. Мультипликацияда – бұл негізгісі», - деп жазады [9, 5 б.]. Ғалымның бұл ойлары анимацияның қайнар бастауларын айқын ашқан.

Жоғарыда айтылғандай, киносыншы зерттеуші С.Асенин мультипликацияны бейнелік қатары үшін ғана емес, халық шығармашылығы мен дәстүрімен тығыз байланыстырса, оған өзінің шығармашылығы тұрғысынан қарайтын режиссер, аниматор Ю.Норштейн анимацияны ой, қиялдың, сезімнің жемісі деп біледі, бұл әрине дау тудырмайтын ақиқат екендігін айтуымыз қажет.

Кино тілін жетік меңгеріп, оны тереңінен зерттеген Ю.Лотман өз еңбегінде: «Адамзаттың бүкіл тарихи кезеңінде, қанша алысқа үңілсекте, екі бірдей тәуелсіз мәдени «белгілерді» кездестіреміз. Олар: сөз бен сурет. Әрқайсысының өзіндік тарихы бар. Алайда, мәдениеттің дамуы үшін, екі «белгілер» жүйесінің де түрлері қажет екені даусыз. Кинематографтың мәдениеттің, өнердің ағымы сынды пайда болуы, сансыз техникалық ашылулардың қатарымен байланысты. Бұл ХІХ- ғасырдың соңы ХХ- ғасырмен бірге бөлінбей қарастырылады» [10, 3 б.]. Ғалымның бұл ойлары шығармашылық процесінің антологиясы мен гносеологиясын көрсетіп тұр, сондықтан да маңызды дүниетанымдық негізге ие.

Ю.Лотман айтып өткен сөз бен сурет сынды белгілер анимацияның көркемдік ерекшелігі мен табиғатын білдіретін құралдар болып табылады. Ал, белгілі режиссер, аниматор Ф.Хитрук «Искусство кино» журналында анимация жайындағы ойларын төмендегідей пайымдайды: «Анимация көпқырлы және ерекше болғандығы сонша, барлық қалауы бар жандарға өзінің құпиясына еруге, және, бір өте маңызды қасиеті бар болғандығы үшін, мүмкіндік береді. Ол ғажайыптылық қасиеті. Бұл ең алдымен ғажайыптар өнері. Дені дұрыс, салқын қанды, түзу ойлайтын адам анимацияда жұмыс жасамайды. Барлық мультипликаторлар ғажайыпты жандар. Әсіресе, тұңғыш рет жоқ жерден ғажайыпты тудырған, өнерді аша білген алғашқылар қатары.

Қорытындысы. Ойласақ, мультипликаторлар үнемі қозғалыстың ұлы құбылмалы құбылысын жасайды – алдымен экранда «тірілтеді», салынған сызықты қозғалтуға ұмтылады, содан кейін салынған кейіпкерлердің сезімі мен мінез-құлқын толтырып, қозғалысқа «жан бітіреді» (ең қиыны сол)» [11, 4 б.]. Ғалымның көзқарасы өмір деген қозғалыс деп атап кеткен диалектик ойшылдардың ақиқаттығын дәлелдейді. Анимация өнерінің кинематография, музыка, бейнелеу өнерімен байланысын зерттеушілер заманауи аспектіде сарапқа салса, өзіндік тәжірибесі көкжиегінен өткізген, көзімен көріп, талай анимациялық фильмдерді жарыққа шығарған режиссер, аниматорлар оның күрделі жағдайда өмір сүріп отырғандығы мен жасалу технологиясы тұрғысы негізінде ой түйеді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Кракауэр З. Природа фильма. Реабилитация физической реальности. / З. Кракауэр – Москва: Искусство, 1974. – 448 с.
- 2 Птушко А. Творчество и техника. // Мастера мультипликации о себе и своём искусстве. / А. Птушко- Москва: Искусство, 1983. - 207 с.
- 3 Попов Е.А. Анимационное произведение: Типология и эволюция образных средств. // дисс... канд. наук искусств. / Е.А. Попов - Санкт-Петербург, 2011. - 311 с.
- 4 Норштейн Ю. Снег на траве. / Ю. Норштейн - Москва: ВГИК, 2005. - 265 с.
- 5 Хитрук Ф. Федор Хитрук – 88 // Киноведческие записки. / Ф. Хитрук - Москва: 2005. № 73.
- 6 Лалетина А.Ф. Культурообразующее значение мультипликации. / Ф.Ф. Лалетина - Екатеринбург, 2013.
- 7 Шаханская А.Ю. Влияние мультипликационных фильмов на развитие детей младшего школьного возраста / А.Ю. Шаханская - Вестник Челябинского университета, 2013. № 22 (313).

- 8 Орлов А. Пол Дриссен: «Анимация как интеллектуальная игра» / А. Орлов // Искусство кино, 2000. №4.
- 9 Лукиных Н. Степень невероятности. / Н. Лукиных // Искусство кино, 1993. №4.
- 10 Мультипликация, аниматограф, фантоматика. / сборник - Киев, 1989.
- 11 Рапопорт А. Пульсирующее бытие. Заметки о мультфильмах-анимациях Нормана Мак-Ларена / А. Рапопорт // Киноведческие записки. - Москва: 2001. № 52.
- 12 Танака Т. Психологическое время в кинематографе Юрия Норштейна / Т. Танака // Киноведческие записки. - Москва: 2001. № 52.

G.A. Mursalimova, B. Edilbayev

T. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Almaty, Kazakhstan

Theoretical and Methodological Aspects of Animation Art

Abstract. In the article for the clarification of the main literary trend of Kazakh animation, in the context of the world of animation art, the works of foreign, Russian and domestic cinematographers, culturologists and researchers were examined.

One of the keys to the state strategic action in this direction is animation art. The study of the genesis, the scientific expertise, the definition of the categories of scientific terminology around it, and the theoretical and methodological foundations of this issue will help.

The researcher studying the concepts of «animation» and «анимация», proposed his own term «work of animation art.»

The author studied the works of many art historians, film critics and culturologists, singled out the main categories.

The article deals with the theory-methodological aspects, the beginning of the historical formation of the animation art.

Key words: Kazakh animation, artistic trends, art and education, animation, animation.

Г.А. Мурсалимова, Б. Едилбаев

Казахская национальная академия художеств им. Т. Жургенова, Алматы, Казахстан

Теоретические и методологические аспекты анимационного искусства

Аннотация. В статье анализируются работы зарубежных, российских и отечественных кинематографистов, культурологов и исследователей об анимационном искусстве в мировом контексте для определения основных художественных направлений современной казахской анимации. Одним из ключей к стратегическому действию государства в этом направлении является анимационное искусство. Изучение генезиса, научной экспертизы, определение категорий научной терминологии вокруг него и теоретические и методологические основы этой проблемы помогут.

Исследователи, в свете концепции «анимация» и «анимация», предлагают своего рода «анимационную работу», анализируя теоретические исследования.

Авторы выделяют основные категории, анализируя понятие «анимация» в исследовательской работе многих искусствоведов, кинокритиков и культурологов.

В статье представлен всесторонний обзор теоретических и методологических аспектов исследования анимационного искусства и исторического фона формирования.

Ключевые слова: казахская анимация, художественные тенденции, искусство и образование, анимация, анимация.

References

- 1 Krakoeur Z. Priroda fil'ma. Reabilitaciya fizicheskoy real'nosti [The premiere of the movie. Physical rehabilitation of reality] (Art, Moscow, 1974). [in Russian]
- 2 Ptushko A. Tvorchestvo i tekhnika [Creative and technical]: [Master of Cartoon Animation and Art in Art] (Art, Moscow, 1983). [in Russian]
- 3 Popov E.A. Animacionnoe proizvedenie [Animated Production]: Tipologiya i ehvolyuciya obraznyh sredstv [Typology and evolution of figurative means] // diss ... cand. Sciences of Arts (St. Petersburg, 2011). [in Russian]
- 4 Norsteen Y. Sneg na trave [Snow on the hill] (VGIK, Moscow, 2005). [in Russian]
- 5 Hiddyry F. Fedor Hitruk - 88: Kinovedcheskie scrapbook [Film Studies Notes] (Moscow, 2005, - № 73). [in Russian]
- 6 Laletina A.F. Kulturaobrazyshee znachenie multishilikatshii [Culture-generating multiplier value] (Ekaterinburg, 2013). [in Russian]
- 7 Shakhanskaya A.Ya.. Vilianie multishilikatshiinyx hlimov na razbitie detei mladchego sholnogog vozrasta [Influence of animated films on the development of children of primary school age]: Bulletin of Chelyabinsk University, (2013. № 22 (313)). [in Russian]
- 8 Orlov A. Pol Drisson: «Animatshiiia kak intelektualnaia igra» [Paul Drisen: «The Animation is an Intellectual Game»] (Art of Cinema, 2000. - № 4.). [in Russian]
- 9 Lukinyh N. Stepen neveroiatnosti [Stephen Invertebrity]: Art of Cinema. (Moscow, 1993. - № 4.).
- 10 Multishilikatshia, animatshiagraf, fantomatika [Animation, animatography, phantomics] (Kiev, 1989.). [in Russian]
- 11 Rapport. Pylsiryiashie bytie. Zametkii o mylifilmax-animasiyax Normana Mak-Larena [Pulsating being. Notes on animated cartoons by Norman McLaren]: [Kinovedcheskie scrapbook] (Moscow, 2001, - № 52). [in Russian]
- 12 Tanaka T. Psixologisheskie vremena v kinomatografia Yeria Nopsheina [Psychological time in the cinema Yuri Norshtein]: [Kinovedcheskie scrapbook] (Moscow, 2001, - № 52). [in Russian]

Авторлар туралы мәліметтер:

Мурсалимова Г. - Өнертану ғыл. кандидаты, доцент. Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы, Алматы, Қазақстан.

Еділбаев Б. - Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер Академиясының докторанты, Алматы, Қазақстан.

Mursalimova G. - Art of science Candidate, Associate Professor. T. Kazakh National Academy of Arts named after Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan.

Yedilbayev B. - PhD student of the Kazakh National Academy of Arts named after T. Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен түпнұсқа ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісiмiн бiлдiредi. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жеке деректер мен әдебиеттер тізімін қоса):

- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;

- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

– **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;

– **Times New Roman** шрифінде;

– жақтау жолағы 2x2x2x2;

– 1,5 жоларалық интервалы;

– 14 кегл;

– мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;

– Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);

– **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың **E-mail**-ы – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюлуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 тенге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 тенге).

Реквизиттері:

РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанка»

КБЕ 16

БИН 010140003594

БИК TSES KZ KA

Счет в кодировке IBAN –

KZ 91998 BTV 0000003104

«За публикацию ФИО автора»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Реквизиты:

РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанка»

КБЕ 16

БИН 010140003594

БИК TSES KZ KA

Счет в кодировке IBAN –

KZ 91998 ВТВ 0000003104

«За публикацию ФИО автора»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информа-

ционно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерецензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанка»

КБЕ 16

БИН 010140003594

БИК TSES KZ KA

Счет в кодировке IBAN –

KZ 91998 BTV 0000003104

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: І.Р. Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2018. - 3 (124). - Астана: ЕҰУ. 210-б.
Шартты б.т. - 26,2 Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Астана қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды